

Kultūros paveldo
departamentas

PRIE KULTŪROS MINISTERIJOS

Kultūros
paveldo
akademija

Nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos ir atgaivinimo programos projektas „Medinio Lietuvos paveldo išsaugojimo ir senųjų amatų profesijų atstovų mokymo aktualizavimas“

Atmintinė vykdančiam
tvarkybos darbus kultūros
paveldo objekte ar
atliekančiam tvarkybos
darbus kultūros paveldo
objekto teritorijoje.

Vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr.3-37; 2004, Nr.153-5571; toliau - NKPAĮ) 2 str. 13 p., kultūros paveldas, tai karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu. Nekilnojamasis kultūros paveldas yra priskiriamas prie materialaus kultūros paveldo ir NKPAĮ jis apibrėžiamas kaip kultūros paveldo dalis, kurią sudaro praeities kartų pastatytos, įrengtos, sukurtos ar istorinių įvykių sureikšmintos išlikusios ar neišlikusios medžiaginės kultūros vertybės, tiesiogiai susijusios su užimama ir joms naudoti reikalinga teritorija.

Pagal vieną iš svarbiausių Europos Tarybos dokumentų (Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija, Grenada, 1985 m.), kurią Lietuva ratifikavo 1999 m., architektūros paveldas, tai niekuo nepakeičiama Europos kultūros paveldo turtingumo ir įvairovės išraiška – neįkainojamas mūsų praeities liudininkas ir bendras europiečių paveldas. Architektūros paveldas šioje konvencijoje suprantamas kaip visuma žemiau išvardintų nekintamų vertybių:

1. Paminklai: visi pastatai ir statiniai, svarbūs istoriniu, archeologiniu, meniniu, moksliniu, socialiniu arba atlikimo technikos požiūriais kartu su vidaus apdaila ir priklausiniais;

2. Statinių grupės: vienaarūšės, bendrus junginius sudarančios miesto ar kaimo vietovių statinių grupės, svarbios savo istoriniu, archeologiniu, meniniu, moksliniu, socialiniu arba atlikimo technikos požiūriais ir sudarančios topografiškai apibrėžtus vienetus;

3. Vietovės: žmogaus ir gamtos bendri kūriniai, iš dalies užstatyti, pakankamai iškilūs ir bendra visuma susiję, topografiškai apibrėžti ir svarbūs savo istorine, archeologine, menine, moksline, socialine arba atlikimo technikos reikšme.

Vadovaujantis NKPAĮ, nekilnojamasis kultūros paveldas pagal sandarą yra:

1. Pavienis objektas – vieta, statinys ar kitas nekilnojamasis daiktas, turintis vertingųjų savybių (vertingoji savybė – kultūros paveldo objekto, vietovės, jų dalies ar elemento bruožas, vertingas etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu);

2. Kompleksinis objektas – kultūros paveldo objektų grupė, reikšminga savo visuma;

3. Vietovė.

NKPAĮ terminas „tvarkyba“ apibrėžia kultūros paveldui išsaugoti atliekamus darbus – taikomasis tyrimas, remontas, avarijos grėsmės pašalinimas, konservavimas, pritaikymas, restauravimas, atkūrimas, šių darbų planavimas ir projektavimas.

Tyrimai. Tyrimai yra nekilnojamojo kultūros paveldo apskaitos, tvarkybos, pažinimo ir sklaidos pagrindas. Tyrimų darbų tikslas – nustatyti kultūros paveldo objekto kultūrinę vertę, jos autentiškumą, fizinę būklę ir objekto nykimo priežastis. Tyrimo darbų svarba didelė, kadangi tik tyrimų rezultatai argumentuotai ir moksliskai pagrindžia konservavimo, restauravimo ar atkūrimo darbus, lemia pritaikymo darbų sprendimus. Tyrimo darbai dažniausiai yra pirmasis ir būtinas kultūros paveldo objektų tvarkybos darbų etapas (išskyrus remonto ir priešavarius darbus) ir tolesnių tvarkybos darbų pagrindinė bazė.

Tyrimai pagal fizinių pobūdį yra dviejų rūšių:

1. Nedestruktyvūs (neardantys) tyrimai, nedarantys vertybei fizinio poveikio. Tai istoriniai-archyviniai, menotyriniai, urbanistiniai tyrimai.
2. Destruktyvūs (ardantys) tyrimai, darantys kultūros paveldo objektui fizinį poveikį. Tai archeologiniai, architektūriniai, polichrominiai, iš dalies inžineriniai, techniniai ir kiti tyrimai.

Statinio projektavimas: Įvadas ir sąvokos.

Tvarkomieji statybos darbai ir tvarkomieji paveldosaugos darbai.

Pagal NKPAĮ darbai, kurie gali būti atliekami kultūros paveldo objekte yra dviejų tipų:

1. Tvarkomieji paveldosaugos darbai;
2. Tvarkomieji statybos darbai (atitinka Statybos įstatymo (Žin., 1996, Nr. 32-788; 1997, Nr. 65-1551; 2000, Nr. 78-2360; 2001, Nr. 101-3597) sąvoką – nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo statybos darbai).

Pagrindinis skirtumas tarp šių darbų yra jų santykis su vertingosiomis savybėmis:

1. Darbai skirti objekto vertingųjų savybių išsaugojimui yra tvarko-

mieji paveldosaugos darbai (atliekami pagal paveldo tvarkybos reglamentus (PTR) ir paprastojo remonto atveju);

2. O darbai nesusiję su vertingųjų savybių išsaugojimu – tvarkomieji statybos darbai (atliekami pagal statybos techninius reglamentus (STR), kultūros paveldo statinio teritorijoje ar apsaugos zonoje statomi, rekonstruojami, kapitališkai remontuojami ar griauunami statiniai ar atliekami šios teritorijos aplinkos tvarkymo statybos darbai).

Pagrindinis šaltinis: STR 1.01.01:2005

Laikinieji apsaugos reglamentai (tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektavimo sąlygos), tai dokumentai, kuriais nustatomos pagal Statybos įstatymą saugomų kultūros paveldo statinių privalomos projektavimo sąlygos ir pagal Teritorijų planavimo įstatymą (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617) privalomos teritorijų planavimo sąlygos.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas) teritoriniai padaliniai laikinuosius reglamentus išduoda – valstybės saugomų kultūros paveldo objektų ar kultūros paveldo objektų, dėl kurių priimtas sprendimas inicijuoti skelbimą saugomais valstybės, tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektams rengti.

Statinio projektavimas: Sąlygų mechanizmas.

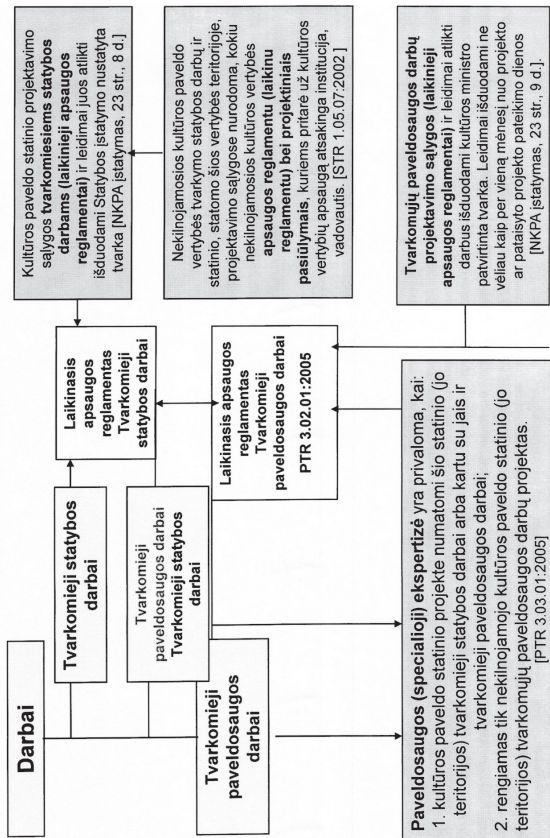
Kultūros paveldo objektų tvarkybos projektai rengiami remiantis Kultūros vertybių registro duomenimis, prieš projektavimą būtinų atlikti tyrimų išvadomis. Nekilnojamojo kultūros paveldo taikomuosius ardomuosius tyrimus gali vykdyti kultūros ministro patvirtinta tvarka atestuoti specialistai.

Rengti tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektus, atlikti tvarkomuosius paveldosaugos darbus, paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę, vadovauti tokiems darbams turi teisę kultūros ministro patvirtinta tvarka atestuoti specialistai. Kai kuriuos darbus gali atlikti neatestuoti pagalbininkai, prižiūrimi atestuoto specialisto, atsakančio už tokius darbus.

Pagrindinis šaltinis: 2005 04 14 KM įsakymas Nr.146

Vadovauti kultūros paveldo statinių tvarkomųjų statybos darbų projektams, tokiems darbams, projekto vykdymo priežiūrai, tokio statinio projekto ekspertizei, statinio statybos techninei priežiūrai turi teisę aplin-

Statinio projektavimas: sąlygų mechanizmas

kos ir kultūros ministrų patvirtinta tvarka atestuotas darbų vadovas, jei jis turi verslo liudijimą arba dirba įmonėje, kuri yra atestuota aplinkos ir kultūros ministrų patvirtinta tvarka.

Administracinė atsakomybė.

Vadovaujantis Administracinio teisės pažeidimo kodekso 91 straipsniu, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo ar Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą piliečiams nuo penkių šimtų iki trijų tūkstančių litų ir baudą pareigūnams – nuo trijų tūkstančių iki penkių tūkstančių litų.

Pagal 188(4) straipsnį, kliudymas Departamento pareigūnams lankyti, apžiūrėti, tikrinti, fiksuoti kultūros vertybes, nepateikimas pareigūnams dokumentų, susijusių su kultūros vertybėmis, ar jų nuslėpimas, klaidingų žinių suteikimas, taip pat Departamento pareigūnų teisėtų reikalavimų nevykdymas – užtraukia baudą piliečiams iki vieno tūkstančio litų ir pareigūnams – nuo penkių šimtų iki dviejų tūkstančių litų. Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki trijų tūkstančių litų.

Naudinga žinoti. Kultūros ministro įsakymu yra patvirtintos Privачios nuosavybės – prieinamų visuomenei lankyti valstybės saugomų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkomųjų paveldosaugos darbų išlaidų kompensavimo taisyklės, kurios nustato tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir jų projektavimo bei taikomųjų tyrimų išlaidų kompensavimo tvarką ir dydį.

Gali būti kompensuojamos taikomųjų tyrimų, tvarkomųjų paveldosaugos darbų bei jų projektavimo išlaidos. Kompensuojamos šių tvarkomųjų paveldosaugos darbų išlaidos: avarijos grėsmės pašalinimo, konservavimo ir restauravimo.

Kompensacijos išmokamos prašymus (iki einamųjų metų lapkričio 10 d.) Departamentui pateikusiems privačios nuosavybės - prieinamų visuomenei lankyti valstybės saugomų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų valdytojams, kuriems yra įteikti jų valdomų kultūros paveldo objektų apsaugos reglamentai ir kurie yra sudarę su Departamentu apsaugos sutartis, nustatančias šių kultūros paveldo objektų lankymo ir paveldosaugos sąlygas.

Nagrinėjant prašymus, prioritetas teikiamas Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2008 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. ĮV-30 (Žin., 2008, Nr. 15-536), objektams.

Kompensacijų dydis gali būti nuo 30 iki 50 procentų nuo valdytojo atliktų kultūros paveldo objektų tvarkomųjų pavidosaugos ir projektavimo darbų, kurių kompensavimui teikiamas prašymas, išlaidų. Jei tvarkomieji pavidosaugos ir projektavimo darbai, kurių kompensavimui teikiamas prašymas, valdytojo yra atlikti medinės architektūros nekilnojamojo kultūros paveldo objektuose, jų išlaidų kompensacijų dydis gali būti nuo 50 iki 70 procentų. Taikomųjų tyrimų išlaidos kompensuojamos visos.

Pagrindinis šaltinis: 2008 07 10 KM įsakymo Nr. ĮV-337 (Žin., 2008, Nr. 82-3285) redakcija.

